

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

איגרת המפמ"ר

תחום דעת עברית יסודי בחינוך

בנושא:

הערכה מעצבת בצל המלחמה

בשליש האחרון של שנת הלימודים תשפ"ד

אדר א תשפ"ד, מרץ 2024

מורים¹, רכזים ומדריכים לעברית בחינוך היסודי,

מנהלים ומפקחים על בתי הספר,

אנשי חינוך יקרים,

הקדמה

הלמידה האוריינית בבתי הספר מתנהלת זה מספר חודשים בצל המלחמה. בתי ספר המעוניינים לקבל תמונת מצב על הישגיהם של התלמידים בתחום האוריינות הלשונית, מוזמנים להקדיש את השבועיים הראשונים של חודש מרץ להערכה מעצבת "רכה" בתחום אוריינות קריאה ואוריינות כתיבה. ככלל, רצוי להעדיף הערכה המשולבת בלמידה באופן סדיר ותדיר, ועל שימוש במגוון דרכים להערכה ולמידה של המיומנויות השפתיות והאורייניות: שטף קריאה, הבנת הנקרא, אסטרטגיות קריאה, ידע עולם ואוצר מילים, ידע לשוני, הבנה והבעה בשיח הדבור ושיח הכתוב. כדי לקבל פרופיל אורייני מעמיק של התלמיד, יש להרחיב כמה שניתן את נקודת המבט על המיומנויות השפתיות והאורייניות של הלומדים, ולזהות את ההשפעות ההדדיות ביניהן. לדוגמה, ההשפעה שיש למיומנויות שטף הקריאה על הבנת הנקרא; ההשפעה שיש לאוצר המילים ולידע הלשוני על שטף הקריאה והבנת הנקרא; הקשר בין הבעה (בעל פה ובכתב) להבנת הנקרא.

מטרת ההערכה בתקופה זו היא למפות את הישגי התלמידים לצורך תכנון ודיוק המענים ברמה הכיתתית, הקבוצתית והפרטנית. המיפוי יסייע לאתר פערים ולתכנן את ההתערבות. עומד לרשותנו חלון זמן של כארבעה חודשים, שבו אפשר למקד את המאמץ בקידום ההישגים השפתיים והאורייניים של התלמידים, תוך מיקוד המאמץ בצמצום פערים.

¹ לשון זכר מייצגת את כל המגדרים.

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

דגש מיוחד יש לתת לכיתות א' בניתוב משאבים ובבניית תוכניות התערבות שתאפשרנה להביא לכך שכלל התלמידים יסיימו את תהליך רכישת יסודות הקריאה והכתיבה וישלטו במיומנויות הקריאה הבסיסיות. דגש מיוחד יש לתת גם לשכבת כיתות ו', אשר חוו שיבושים בלמידה לאורך השנים בשל מגפת הקורונה ובשל פרוץ המלחמה. חשוב לזהות תלמידים הזקוקים לחיזוק בתחום השפה והאוריינות (שטף קריאה, הבנת הנקרא, אסטרטגיות קריאה, הבעה בכתב), ולבנות עבורם תוכנית התערבות שתפתח אצלם חוסן אורייני לקראת המעבר לחטיבת הביניים.

כמה מילים על הערכה

ההערכה הפנימית נועדה לסייע לכם, המורים, לתכנן את ההוראה ולדייק את המענים שאתם נותנים לתלמידים. ההערכה חשובה למורה לצורך תכנון ההוראה, והיא בעלת ערך גם לתלמיד לצורך פיתוח מכוונות עצמית בלמידה. היא מאפשרת הן למורה והן לתלמיד הזדמנות לניטור ולבקרה על הלמידה; לזהות תחומי חוזק בלמידה האוריינית, לזהות תחומים הדורשים חיזוק ולדייק את מטרות ההוראה והלמידה. זו הזדמנות לפתוח מרחב לשיח דיאלוגי עם התלמידים, לדבר על החשיבות של הלמידה האוריינית, האחריות המשותפת בתהליך הלמידה ועל התנאים בהם ניתן לשפר ולחזק את המיומנויות האורייניות שלהם (קריאה מרובה של ספרים, מכוונות עצמית להרחבת ידע עולם ואוצר מילים, התנסויות מרובות ככל שניתן בכתיבה בהקשרים שונים ולמטרות שונות, השתתפות בשיח לתרגול הבעה ועוד). הערכה פנימית יכולה להיעשות בדרכים שונות, ואתם יכולים לקבוע מתי להשתמש בה ובאיזה אופן. זכרו כי ההערכה שזורה בתהליכי הלמידה וההוראה, והיא חלק בלתי נפרד מהם.

צגיש את הערכה בצ'ל מחאה – מחצית שניה

אוריינות כתיבה – ההצעה הכתב

חדש! פרסמנו את מבדק הכתיבה החדש לכיתות א'. מבדק זה משלים את ערכת המבדקים להערכת הכתיבה לכיתות א-ו.

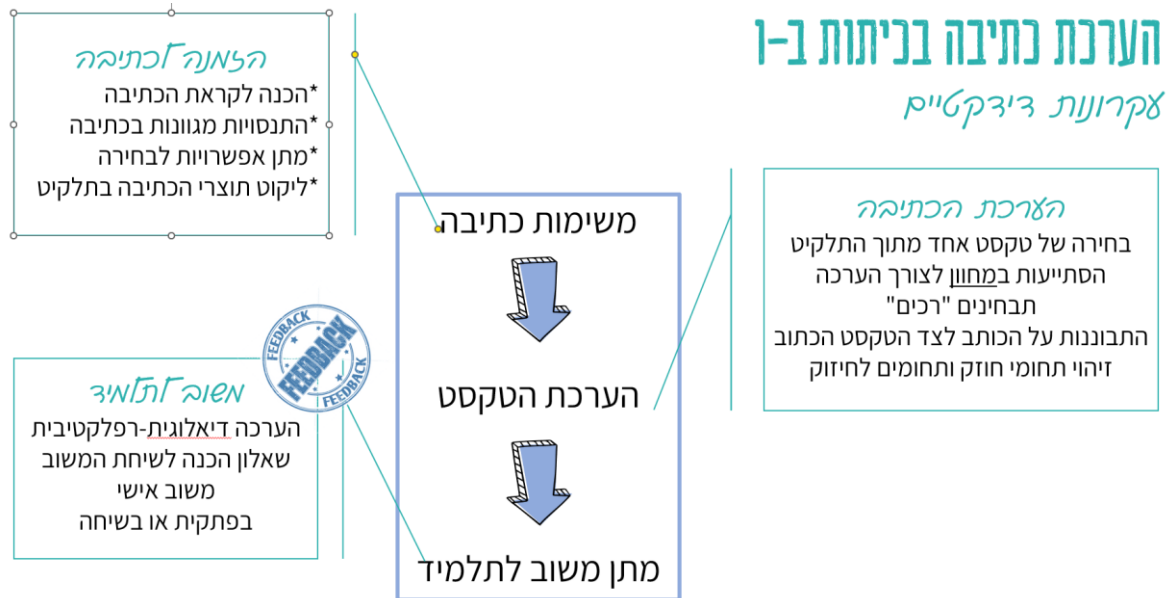
קישור לערכת המבדקים: [קטלוג מבדקי הכתיבה לכיתות א-ו](#)

הכתיבה היא מיומנות של הפקת שיח כתוב המאופיינת כפסגת המיומנויות האורייניות. הכתיבה נוכחת בהקשרים שונים בחיינו; היא משמשת למטרות תקשורתיות לצורך ביטוי עצמי, מסייעת בניהול עצמי, בארגון ידע וממלאת תפקיד משמעותי גם בתהליכי הלמידה. חשוב לעודד תהליכי כתיבה, לטפח את חדוות

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

הכתיבה, לקדם את מיומנויות הכתיבה ואת שטף הכתיבה. מבדקי הכתיבה משמשים כלי להתבוננות על יכולות הכתיבה המתפתחות בגישה הדינאמית והדיאלוגית. העקרונות הפדגוגיים עליהם מבוססים מבדקי הכתיבה הם גם העקרונות הפדגוגיים לעידוד כתיבה ולקידום כתיבה.

אוריינות קריאה – בע קריאה, הבנת הנקרא ואסטרטגיות קריאה

כיתות א – אנו מזהים פערים בקצב רכישת יסודות הקריאה והכתיבה בשנה זו בהשוואה לימים שבשגרה. יש למקד מאמץ מיוחד בשכבה כיתות א, לתגבר שעות לצורך קידום התלמידים ולמניעת התרחבות הפערים. חשוב ללוות את תהליך רכישת יסודות הקריאה והכתיבה בהערכה המשולבת בלמידה, ולעקוב אחר התפתחות הידע ומיומנויות הפענוח הפונולוגי של התלמידים. לצורך כך אפשר להסתייע במבדקים המצויים בספרי הלימוד (במדריכים למורה). יש לערוך מיפוי של התלמידים לפי השלב שבו הם נמצאים בתהליך רכישת יסודות הקריאה והכתיבה, ולקדמם בקבוצות באופן מותאם ודיפרנציאלי. רצוי להאיץ את קצב רכישת הקריאה ולהימנע ממצב שבו כל התלמידים מתקדמים בקצב אחיד וזהה.

כיתות ב – ניתן להסתייע במבדקי הקריאה הקיימים לצורך הערכת מיומנויות הקריאה והכתיבה של התלמידים. יש למקד את הלמידה בביסוס מיומנויות שטף הקריאה, בהרחבת אוצר המילים ובעידוד הכתיבה.

כיתות ג – עומד לרשותכם מבדק אוריינות קריאה חדש "עולמם של השבלולים". המבחן פותח במיוחד לצורכי השעה, וכולל טקסט רב-רכיבי ושאלון לניטור ההיבטים הרגשיים בהקשר של קריאה (כגון עניין

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

ותחושת מסוגלות), ולניטור מידת השימוש באסטרטגיות הקריאה. אפשר לערוך גם מבדק קריאה מקוון באמצעות יחידת הלימוד המקוונת "לומדים מן הטבע". מבדק זה מתאים אך ורק לתלמידים שלומדים בסביבות דיגיטליות בשגרה, והתנסו ביחידות לימוד מקוונות. יש למקד את הלמידה בחודשים הקרובים בקידום מיומנויות שטף הקריאה, הרחבת ידע העולם ואוצר המילים, וכן בעידוד הקריאה והכתיבה.

כיתות ד – ניתן להסתייע במבחני אסי"ף תשפ"ב ותשפ"ג לצורך הערכת אוריינות הקריאה והכתיבה בכיתות ד. אפשר לערוך גם מבדק קריאה מקוון באמצעות יחידת הלימוד המקוונת "שיטפון". מבחן אסי"ף בוטל השנה, ובמקומו ייערך בשבעה במאי מבחן "תנופה" באופן מדגמי. יש למקד את הלמידה בחודשים הקרובים בקידום מיומנויות שטף הקריאה, ובפרט בקריאת הכתיב המלא חסר הניקוד. כמו כן, יש להתמקד ברכישת אסטרטגיות לקריאה מדויקת של מילים הומוגרפיות, בהרחבת ידע עולם ואוצר מילים, בקידום הבנת הנקרא ואסטרטגיות קריאה וכן בעידוד קריאה והבעה בכתב.

כיתות ה – במהלך החודשים אפריל-מאי ישלח לבתי הספר מבדק חדש באוריינות קריאה לכיתות ה. המבדק יבוצע **במערכת דיגיטלית** הכוללת בדיקת תשובות אוטומטית המבוססת על בינה מלאכותית, וכן כוללת הצגת ציונים והמלצות (התלמיד ישתמש במחשב, בטאבלט או בטלפון נייד). מארז המבדק שיישלח לבית הספר כולל חוברות טקסטים וחוברות שאלות, אותן ניתן לחלק לתלמידים ככלי תומך קריאה. בתי ספר ללא ציוד דיגיטלי יוכלו להעביר לתלמידים את המבדקים המודפסים ללא המערכת הדיגיטלית וללא בדיקה אוטומטית. יש לקדם את הלמידה בחודשים הקרובים בקידום הבנת הנקרא והבעה בכתב, בהרחבת ידע העולם ובטיפוח כישורים שפתיים וידע לשוני.

כיתות ו – עומד לרשותכם מבדק אוריינות קריאה חדש "דוב הנמלים נחבא אל הכלים". המבדק ברמת קריאה בינונית ומשמש לצורך איתור תלמידים שקריאתם אינה מיומנת. מודגש כי המבדק אינו מיועד למיפוי הישגי התלמידים על הרצף שבין חולשה והצטיינות במיומנויות הקריאה, אלא לאיתור בלבד! מומלץ להעבירו בתחילת חודש מרץ, לאתר תלמידים שקריאתם אינה מיומנת דיה ולמקד תוכנית התערבות בחודשים הקרובים לקידום מיומנויות הקריאה: ביסוס שטף קריאה, פיתוח אסטרטגיות קריאה, הרחבת אוצר מילים, ידע עולם וידע לשוני. לצורך מיפוי הישגי התלמידים באוריינות קריאה ניתן להסתייע במבחני המדף לכיתות ה.

שימו לב! אתר ראמ"ה לא פעיל בימים אלה. המבדקים יהיו נגישים להם בפורטל הפדגוגי, תחום דעת: עברית, חינוך לשוני, יסודי, מבחנים ומשימות הערכה.

כמו כן, אפשר לפנות לראמ"ה באופן ישיר באמצעות מייל, ולקבל פריטים החסרים לכם (גישה למבדקים ולמבדקית). rama@education.gov.il

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

להלן מפרט של משימות הערכה מומלצות לעת הזו:

כיתות א		
<p>אורייתות כתיבה חדש! מבדק כתיבה בכיתה א כלי להתבוננות בשיח הדבור ובשיח הכתוב משימת שיח דבור משימת כתיבה בעקבות שיחה על תמונה משימת כתיבה בנושא "על עצמי"</p>	<p>אורייתות קריאה מבדק הקריאה בכיתה א משימות 5-10 מבדקית א</p>	<p>יסודות הקריאה הערכה מותאמת מדורגת שתי אפשרויות להערכה לבחירתכם: 1. הערכה של מיומנות הפענוח הפונולוגי המבוססת על מבדקים הנלווים לשיטת הקריאה שנבחרה. המבדקים מצויים במדריך למורה של ספר הלימוד שנבחר. המיפוי כולל שליטה באבני היסוד עפ"י תנועות, והוא כולל: קריאה מדויקת של צירופים, מילים ומשפטים. קריאה והבנה של קטע קצר. 2. הערכה המשולבת בלמידה – בחירת קטעים מתוך ספר הלימוד לצורך הערכה של מיומנויות הפענוח הפונולוגי וההבנה.</p>

כיתות ב-ו			
כיתה	<i>קריאה</i>	<i>אורייתות קריאה</i>	<i>אורייתות כתיבה</i>
ב	<p><u>מבדק שטף קריאה</u> <u>פרטני</u> משימה 1 – <u>קריאת מילים</u> משימה 2 – <u>קריאת סיפור</u> "הכדור הקטן"</p>	<p>מבדק בעברית לכיתה ב² <u>הבנת הנקרא, הבנת הנשמע, שטף</u> <u>קריאה, ידע אלפביתי</u> מדריך למורה מבדקית ב</p>	<p>מבדק כתיבה לכיתה ב שתי משימות כתיבה: הראשונה מתוך היחידה "על עצמי" והשנייה מתוך היחידה "סיפור"</p>
ג	<p><u>מבדק שטף קריאה</u> <u>פרטני</u></p>	<p>יחידת הערכה מתוקשבת "<u>לומדים מן הטבע</u>"</p>	<p>מבדק כתיבה לכיתות ג-ד שתי משימות כתיבה, כש אחת</p>

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

<p>מהן היא משימת כתיבה נרטיבית</p>	<p>*מיועדת לתלמידים שהתנסו ולמדו בסביבה דיגיטלית. מבדק הבנת הנקרא "עולמם של השבלולים" המבדק יעלה בימים הקרובים ל"מרחב הפדגוגי, עברית חינוך לשוני, מבדקים ומשימות הערכה"</p>	<p>משימה 1 – קריאת מילים משימה 2 – קריאת סיפור "הנחשים והקיפוד" (כתיב מנוקד) "העוגה" (כתיב מלא)</p>	
<p>מבדק כתיבה לכיתות ג-ד שתי משימות כתיבה, כשאחת מהן היא משימת כתיבה נרטיבית</p>	<p>אסי"ף תשפ"ב/תשפ"ג יחידת הערכה מתוקשבת "שיטפון" *מיועדת לתלמידים שהתנסו ולמדו בסביבה דיגיטלית.</p>	<p>מבדק שטף קריאה פרטני משימה 1 – קריאת מילים משימה 2 – קריאת סיפור בהתאם לאחת מן האפשרויות הבאות: "הקמצן" "האיכר והמלך"</p>	ד
<p>מבדק כתיבה לכיתות ה-ו מומלץ לגוון ולבחור בשתי אפשרויות מבין סוגי הכתיבה: כתיבה בעלת מאפיינים מידעיים, כתיבה רפלקטיבית ופרשנית, וכתיבה בעלת מאפיינים סיפוריים</p>	<p>לקראת חודש מאי ייצא מבדק חדש שישלח לבתי הספר דרך ראמ"ה. להערכה של חודש מרץ, אפשר גם לבחור באחת מן ההצעות הבאות: כל הצעה כוללת שתי משימות קריאה ומענה על שאלות (קריאת טקסט מידעי וקריאת סיפור). ניתן לבצע את המבדקים בשני מועדים נפרדים. המבחנים לקוחים ממבחני מדף לכיתה ה' / ראמ"ה הצעה 1: מבחן תשס"ח העץ כעד צדק (סיפור) חושים (מידעי) הצעה 2: מבחן תשע"ג לאן נעלם קפטן קוק (סיפור) חנה סנש - הצנחנית שלא שבה (מידעי)</p>	<p>מבדק שטף קריאה פרטני משימה 1 – קריאת מילים משימה 2 – קריאת סיפור "כמה רגליים לעגור?"</p>	ה

משרד חינוך

המזכירות הפדגוגית, אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית ביסודי

<p>מבדק כתיבה לכיתות ה-ו מומלץ לגוון ולבחור בשתי אפשרויות מבין סוגי הכתיבה: כתיבה בעלת מאפיינים מידעיים, כתיבה רפלקטיבית ופרשנית וכתיבה בעלת מאפיינים סיפוריים</p>	<p>מבדק איתור – "דוב הנמלים נחבא אל הכלים" המבדק יעלה בימים הקרובים ל"מרחב הפדגוגי, עברית חינוך לשוני, מבדקים ומשימות הערכה" להערכה של חודש מרץ אפשר גם לבחור באחת מן ההצעות הבאות: כל הצעה כוללת שתי משימות קריאה ומענה על שאלות (קריאת טקסט מידעי וקריאת סיפור). ניתן לבצע את המבדקים בשני מועדים נפרדים. המבחנים לקוחים ממבחני מדף לכיתה ה' / ראמ"ה הצעה 1: מבחן תש"ף משפט הריחות (סיפורי) לואי ברייל (מידעי) הצעה 2: מבחן תשע"ז מכתב לליניקה השעון הביולוגי</p>	<p>1 מבדק שטף קריאה פרטני משימה 1 – קריאת מילים משימה 2 – קריאת סיפור "נהר הירדן"</p>
--	--	---

אנחנו כאן לשירותכם!

נשמח לסייע בהדרכה ובמציאת מענים ייחודיים לאתגרים העומדים לפתחנו.
בשורות טובות,

ד"ר לימור קולן

מפמ"ר תחום דעת עברית בגיל הרך וביסודי
וצוות החינוך הלשוני